

7. Kunning frá EF-arbeidsbólkinum:

EF og ídnaðurin

Í samband við samráðingarnar millum EF og Danmark/Føroyar um eina frihandilsavtalu hava føroyskar idnaðarfyrirtøkur gjørt vart við, at tær fara at vera sera illa fyri, um idnaðarvørur úr EF fáa frítt at koma og somu sømdir sum føroyskar í Føroyum.

Tað kann tí vera vert at kanna, hvat tað er ið ger, at idnaðarfyrirtøkur í EF eru betur fyri enn tær føroysku.

Við skipanini av felagsmarknaðinum — stóra innara marknaðinum — hevur EF fremst havt í huga,

at keyparin fær meira úr at velja, um hann kann keypa frá fleiri ymskum framleiðarum,

at stórvirkisfyrirminur í idnaði og tænastu gera tað møgulegt at framleiða vørur við lægri kostnaði fyri hvørja eind, og

at kapitalur og arbeidsmegi vilja leita til tær framleiðslu og til teir landslutir, har tey fáa mest burtúrur.

Við frælsu kappingini fær keyparin (brúkarin) størstu fyrirminirnar, og uttan so at virkini stóðugt kunnu bjóða keyparnum tær vørur og tænastur, hann vil hava, til kappingarferar prísir, dragna tey aftur úr.

Við at verja framleiðslu ímóti kapping verður úrslitið í fyrstu syftu, at keyparin fær dýrari vørur og tænastur. Sum frá líður verður úrslitið annars at varda framleiðslan gerst enn minni kappingartø, tí verjan gerst ein kodd.

Ídnaðarpolitikkurin hjá EF hevur tí fremst ligið í

at tikið burtur allar forðingar fyri frælsari kapping og at vart frælsu kappingina ímóti nýggjum forðingum, ið m.a. samstarv millum virki kann skapa fyri frælsu kappingina.

Við øðrum orðum skal idnaðurin klára seg sjálf — uttan stuðul og uttan verju.

Stór og smá virki

Tó at stór virki hava sínar fyrirminur og verða ment við stórra marknaðinum, so hevur EF eisini viðurkent, at smá og meðalstór virki er ryggurin í vinnuliga framburðinum í Europa.

Tað eru hesi virkini, ið skapa arbeiði og fáa gongd á (entreprenørar). Smá og meðalstór virki eru heldur ikki so fá í Europa, sjálvst um meðalstór virki á meginlandinum eru stór virki í okkara samanhangi.

Hyggja vit at býtinum á idnaðarvirkjum í Danmark í 1985, so sæst, at helvtin av donskum idnaðarvirkjum hevur ikki meira enn 6 til 20 fólk í arbeiði, og at meira enn ¼ av virkjumum høvdu undir 50 fólk í arbeiði. Danir visa á, at hetta býti á virkjum í stór, meðalstór og smá virki er ikki serstakt fyri Danmark. Tað er nakað tað sama í øllum londum í Europa; tað halda danir, at tað eru ov fá stór virki upp á seg í Danmark.

Ídnaðarvirki í Danmark í 1985, býtt eftir tali á arbeiðsfólki og hvussu stóran part av arbeiðsfólkinum tilsamans, sum tey hava í vinnu.

Umframt at fáa til vega nýggj arbeiðspláss og vera nýskapandi eru smá og meðalstór virki skjótari at leggja um, betri fyri tað tað snýr seg um at laga framleiðslu og tænastur eftir tørvi, og tey hava ofta størri evni til framleiðslu við serligum góðskukrøvum.

SME-politikkurin

Fyri at vinna á teimum trupulleikum, ið smá og meðalstór virki sum heild hava, hevur EF lagt serligan SME (Small and Medium Enterprises) politikk. Hesin politikkur verður stýrdur av serligum direktorati, DG XXIII, á sama hátt sum t.d. fiskivinnupolitikkurin verður stýrdur av sínum direktorati, DG XIV.

Afturvendandi trupulleikarnir hjá smáum og meðalstórum virkjum eru smáu, fyri ikki at siga ongu møguleikarnir hjá teimum at fylgja við á hesum økjum:

- gransking, kunnleika og vørumenning
- kunnleika um marknaðarfering og leiðslu
- kunnleika um reglugerðir og standards á marknaðinum
- kunnleika um nýggja tøkni á sínum økjum
- nýtslu av nýggjum innflutningsmøguleikum
- nýtslu av nýggjum láns- og tryggingarmøguleikum.

SME-politikkurin hjá EF roynir at stuðla smáum og meðalstórum virkjum í EF sum heild á hesum økjum:

- * við at fáa í lag samstarv millum virki tvørtur um landamørk
- * við at fremja upplýsing til virkini um EF
- * við at fremja kunnleika um tøkni (teknologifor- midling) millum virki og menna førleika sum heild hjá virkjum
- * við at stuðla smáum og meðalstórum virkjum við figging

SME-tiltøk

Tað ber ikki til her at lýsa út í æsir tey tiltøk EF nýtir í sínum SME-politikki; einans eitt tiltak innan hvørt av frammanfyrir nevndu økjum skal verða tikið fram:

- * BC-Net (Business

Cooperation Network). Hetta er sonevnt teldusamskipað netverk, ið hevur til endamáls at fremja itøkiligt samstarv millum virki tvørtur um landamørkini innan EF. Virkisráðgevar í einstøku londunum hava beinleiðis samband við teldumiðstöð í DG XXIII, og virkini kunnu henda veg biðja um og bjóða fram samstarv við onnur virki. Um 350 virkisráðgevar í øllum Europa eru knýttir at BC-Netinum, og tað samstarv, ið verður fingið í lag, snýr seg um avtalur um tekniskar stuðul at stovna virki, avtalur um undirleverancur, samstarv um marknaðarfering, know-how avtalur, joint ventures o.s.fr.

* EIC (Euro-Info-Centers) fyrir smá og meðalstór virki.

Við EIC miðstöðunum, ið eru um 40 í tali, verður dagförd vitan um tiltøkini hjá EF, serliga hvat viðvikur innara marknaðinum, latin smáum og meðalstórum virkjum innan EF. Í fyrsta lagi verður upplýst um løgfrøðiligar, sosialar og tekniskar spurningar, ið hava týðning fyrir handil, men seinni skal EIC eisini kunna virkini um stuðulsskipanir hjá EF, figgingarmøguleikar, granskingarætlanir, útbúgvingarætlanir og annað, ið hevur týðning fyrir virkini.

* SPRINT (Strategic Programme of Innovation and Technology Transfer). Ætlanin við SPRINT er at boða frá um nýggja tøkni serstakliga til smá og meðalstór virki. Hetta verður gjørt gjøgnum netverk av ráðgevvum, ið serliga hava lagt seg eftir at fáa fram vitan um nýskapanir (innovation) og nýggja tøkni. Hesir ráðgevar samstarva við hægri lærustovnar og granskingarstovnar og við almennar myndugleikar, ið skulu menna landslutir og smærri øki búskaparlaga.

* NCI (New Community Instruments). Í gjøgnum NCI verða lán veitt smáum og meðalstórum virkjum innan EF og einans teimum. Lánini kunnu umframt til fastar partar av virkjnum eisini verða veitt til immateriellar iløgur, so sum patent, framleiðsluloyvi, know-how, gransking og menning av vørum og framleiðslu.

Føroyskar fyrirtøkur

Føroyskar fyrirtøkur kunnu sum er ikki brúka tey tiltøk, ið standa smáum og meðalstórum virkjum í EF í boði. Í sambandi við samráðingarnar millum EF og EFTA, hava vinnulivsfeleg eitt nú í Noregi mælt til, at smá og meðalstór virki í EFTAlondunum kunnu koma upp í tiltøkini hjá EF á SME-politiska økinum. Um vit í Føroyum kunnu fáa líkar avtalur sum partur av einari frihandilsavtalu liggur enn ógreitt.

Heimildir

Norges Tilpasning til EF's Indre Marked. Statusrapport, oktober 1989. Smá og mellomstore bedrifter. NHO's Europaserie nr. 4/1989. Det Europæiske Fællesskabs Økonomi. Europæisk dokumentation. Frågreiðing, oktober 1988, um »The Regional Business Development Centres (De Teknologiske Informationscentre) in Denmark.

Gerid jolini og nýggjárið tryggari NÝTIÐ

ROYKVARNARAR

Tað gongur skjótt fram á Svøríki, Noregi, Onglandi og USA, har fleiri og fleiri húski hava fingið sær **ROYK-VARNARA** (roykdetektor). Alt meira vanligt er, at fólk hava útvegað sær ein tilíkan sum eina eyka trygd móti tí livsvanda, sum eldsbruni og roykur so skjótt kunnu elva til.

Í Noreg er krav, at øll sethús og íbúðir skulu hava roykávargarskipan.

Hóast eldsbruni vitjar í Føroyum eins og aðrastaðni, við álvarsomum áminningum og avleiðingum, so er **ROYK-VARNARIN** enn ikki vorðin vanligur í heimunum her hjá okkum. Og so skulu vit harafturat minnst til, at sethúshópurin er ikki brunaliga serliga tryggur.

Latið ongan ivast í, at **ROYK-VARNAR** bjarga lívum og virðum.

Øll eiga tí at fáa sær fatur á einum tilíkanum, og seta hann t.d. undir loftið í kamarsganginum. Tað er tryggileiki fyrir vaksni, eldri og børn.

desember 1990
Brunaumsjón landsins

Arbeidsfólk	Virki	Arbeidsfólk
pr. virki	tali	%
6-20	3.200	50,5
20-49	1.700	27,0
50-199	1.100	17,5
200-499	200	3,5
500-	100	1,5
Tilsamans	6.300	100

HØLI Á ARGJUM

uml. 62 fermetrar til stóddar við inn- gongd av Argjavegnum — til leigu frá 1. jan. 1991.

Hølini eru væl hóskandi til skrivstovu, handil, goymslu ella annað vinnuligt endamál.

Tlf. 11820